

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՎԱԴԵՄԻԱՅԻ

ԱՐՎԵՍՏԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՍԵՎՏՈՐՈՒՄ

Սովետական Հայաստանի արևելագետները աշխատանքները միավորող գիտական այս կենտրոնը 1964-ի հոկտեմբեր ամսին բաղնից իր գոյության վեց տարին:

Սեկտորի աշխատանքներն արդեն արժանացել են որոշ ուշադրութեան ոչ միայն մեր երկրում, այլ և արտասահմանում: Ընդհանուր դրական և բարեկամական վերաբերմունքից բացի, հնչել են նաև ձայներ, որոնք ոչ այնքան հիմնավորված, հայտարարում են, որ Հայաստանում արևելագիտական կենտրոնը ուշ է ստեղծվել, «թեև մեր հայրենիքին մոտիկ արևելյան երկրների պատմութեանն ու կյանքին իրադեպ սրահյալ մասնագետներ անպայման կային, բարձր մակարդակի կազմակերպված արևելագիտութեան չկար»: Ինչպես սովորաբար, այս անգամ էլ, իհարկե, մեղքը պզովում է Մոսկվայի վրա: Կիսայն նման հայտարարութեանները անհիմն են ոչ միայն ըստ էութեան, այլ և արամարանական տեսակետից: Հիշենք, որ հայ ժողովրդի հաղարամյա պատմութեան մեջ Գրատութեանների ակադեմիան ստեղծվել է միայն 1942 թվականին, իր անհրաժեշտ հայագիտական կենտրոններով, որոնց գրկում կամաց-կամաց աճել է բուն արևելագետների ժամանակակից սերունդը: Մասնավորապես ուղղում ենք նշել, որ երբ 1958 թվականին կազմակերպվեց սեկտորը, նրա 17 գիտական աշխատողներից միայն 10 ունեին թեկնածուի գիտական աստիճան և չկար ոչ մի դոկտոր:

Անցած տարիները ընթացքում սեկտորը աճել է երկու և կես անգամ, ստեղծվել է մոտ 50 հոգիանոց մի կոլեկտիվ, որի կեսը գրատեխնիկների դոկտորներ ու թեկնածուներ են:

Շարունակելով հայ արևելագիտութեան բազմադարյան արդիացիաները սեկտորի աշխատակիցները մեծազույն ուշադրութեամբ և հետաքրքրութեամբ ուսումնասիրում են Արևելքի հարկվան ժողովուրդների նոր և նորագույն շրջանների պատմութեանը, տնտեսութեանն ու մշակութի զարգացմանն ուղիները և օրինաչափութեանները: Ուսումնասիրված հարցերը ամփոփվել և հրատարակվել են սեկտորի լույս ընծայած սովելի քան 25 աշխատութեաններում:

Գիտնականների կոլեկտիվ ստեղծադրութեան արդյունք են հանդիսանում «Արևելագիտական ժողովածուի» երկու հատորները, որոնք կազմված են մշակվող թեմաներից հանված կարևորագույն մասերից կամ ինքնուրույն գիտական հոդվածներից և նվիրված Մերձավոր ու Միջին Արևելքի երկրների պատմութեանն ու քաղաքականութեան

ամենահրատապ խնդիրներին:

Հրատարակված գրքերը արտացոլում են սեկտորի բոլոր բաժինների՝ Թուրքագիտական, իրանագիտական, քրդագիտական և արաբական երկրների մշակված թեմաները: Այսպես, լույս են տեսել Արամ Սաֆրաստյանի կազմած «Թուրքական աղբյուրները Հայաստանի, հայերի և անդրկովկասյան մյուս ժողովուրդների մասին» քառահատոր ժողովածուի երկու հատորները, որտեղ հեղինակը, հայ պատմագրութեան մեջ առաջին անգամ, թարգմանաբար տալիս է 16—19 դարերի Թուրք պատմագրերի և մտածողների աշխատութեաններից ամբողջական հատվածներ հայ և հարեան ժողովուրդների պատմութեան վերաբերվող նյութերից: Սա մի կարևոր աղբյուր է, որը մինչև հիմա հնարավորութեան չեն ունեցել օգտագործելու հայ պատմաբաններն ու գիտնականները: Լույս տեսավ նման բնույթի մեկ գիրք ևս՝ Ա. Սաֆրաստյանի և Մ. Զուլայանի կազմած «Օսմանյան օրենքները Արևմտյան Հայաստանում» (16—17-րդ դդ. կանոնադրություններ) խորագրով ժողովածուն:

Պատմաբանը և մասսայական ընթերցողը գրքից կքաղեն կարևոր տեղեկութեաններ Արևմտյան Հայաստանի հիշյալ դարերի սոցիալ-տնտեսական դրութեան, օսմանյան ռազմաֆեոդալական պետութեան կատարած անարգել բռնութեանների ու ճնշումների, գյուղացիութեան իրավական զիջակի, ինչպես և հողատիրութեան հետ կապված բազմաթիվ այլ հարցերի մասին:

Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներում ծավալված ազգային-ազատագրական և բանվորական շարժման պատմութեան պրոբլեմի գծով վերջին տարիների ընթացքում մշակվել և մշակվում են մի շարք կարևոր թեմաներ, ինչպիսիք են. Ազգային բուրժուազիայի դերը իմպերիալիզմի դեմ մղված պայքարում հանուն Արևելքի ժողովուրդների անկախութեան, քրդական ազգային-ազատագրական շարժումները Իրաքում երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո, Հայկական աղբյուրները արաբական ազատագրական շարժումների մասին 1904—1914 թթ., Թուրքիայի ազգային փոքրամասնութեանների ազատագրական շարժումները երիտթուրքական ռեժիմի դեմ, Ռեժիմիստիկ վերելքը Սիրիայում 1934—1936 թթ. բանվորական շարժումները Լիբանանում երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո և այլ թեմաներ:

Նրևիան ՀՈՎՀԱՆԵՍ ԻՆՃԻԿՅԱՆ
Պատմական գիտությունների դոկտոր
(Վերջը հաջորդով)

